

Tvorové vědy. Živé modely a budování vědeckých komunit.

Marco Stella

Práce, oborově zařazená do historie a antropologie vědy, se zabývá vztahem budování a vzniku vědeckých komunit a využitím modelů ve vědě, resp. při budování nových forem vědění. Vzhledem k tomu, že se zabývá primárně historií věd o živém, konkrétně vědami o chování, které se na začátku 20. století zformovaly jako relativně emancipované vědecké pole a zároveň heterogenní platforma pro společný výzkum projevů a kognice člověka a ostatních živočichů, zaměřujeme se zde zejména na modely živé, používané v biologických a také psychologických komunitách. Za využití Latourových konceptů modernity a hybridity poukazuje práce nejen na hybridizační účinek behaviorálních věd (model vždy tvaruje a utváří modelované), ale i na působnost jimi vytvořených obrazů člověka a obrazů zvířete. Druhé zmíněné často fungují jako základ pro budování těch prvních. Zkoumáme též možné vlivy různých charakteristik daného modelu na možnosti disciplinace daných vědeckých komunit a vlivy, které prostřednictvím modelů zasahují do (domněle) od okolí izolované sféry vědy. Na třech případech z historie věd o živém (nezdařené institucionalizaci nové psychologie zvířat, kontextu vzniku a dopadu *Umweltlehre* Jakoba von Uexküllla a historii velemloka jako vědeckého a kulturního objektu) ilustrujeme různé akcenty teoretického rámce, přičemž společným jmenovatelem jim je poukaz k centrální roli (živých) modelů při budování vědeckých komunit.

Klíčová slova: dějiny věd o živém, antropologie vědy, modelování, živé modely, vědecké komunity, disciplíny.